

STANOWISKO KOMITETU NAUK FIZJOLOGICZNYCH I FARMAKOLOGICZNYCH
ORAZ KOMITETU TERAPII I NAUK O LEKU POLSKIEJ AKADEMII NAUK
W SPRAWIE TZW. NOWYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Szkodliwość środków narkotycznych oraz substancji psychotropowych znajdujących się w poszczególnych wykazach tzw. „żółtej listy” Międzynarodowego Organu Kontroli Środków Odurzających (International Narcotics Control Board) Organizacji Narodów Zjednoczonych (zgodnie z konwencją ONZ opublikowaną w roku 1961), a więc opioidów, kannabinoidów, psychostymulantów (m.in. pochodnych amfetaminy), substancji halucynogennych (szczególnie amidu kwasu lizerginowego – LSD) oraz trankwilizatorów (m.in. pochodnych benzodiazepiny) jest powszechnie znana oraz naukowo udowodniona, a ich produkcja oraz dystrybucja jest kryminalizowana w wymiarze międzynarodowym oraz państwowym. Problemem pozostają tzw. nowe substancje psychoaktywne (NSP), potocznie zwane „dopalaczami”. Zgodnie z definicją wprowadzoną w 2005 r. przez Decyzję Radę Europy, NSP to substancje psychotropowe oraz środki odurzające występujące w postaci czystej lub w preparatach nie objętych konwencjami ONZ, stanowiące potencjalne zagrożenie dla zdrowia publicznego porównywalne do zagrożeń zdrowotnych wywołanych przez substancje nazywane zwyczajowo narkotykami „klasycznymi” tj. marihuaną, amfetaminą i niektórymi jej pochodnymi, kokainą oraz opioidami¹. Na gruncie polskiego ustawodawstwa kwestię tę reguluje ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii (uopn) z 2015 wraz z aktualizowanymi wykazami substancji kontrolowanych.

Produkcja oraz dystrybucja tych substancji, a tym samym narażenie populacji (szczególnie ludzi młodych) było w ostatnich dziesięcioleciach ułatwione z uwagi na brak odpowiednich regulacji prawnych dających podstawę do skutecznych działań z zakresu prewencji oraz walki z przestępczością zorganizowaną. W ostatnich latach sytuacja uległa poprawie zarówno w wymiarze międzynarodowym (obejmowanie kontrolą „nowych substancji psychoaktywnych” przez międzynarodowe organizacje, m.in. INBC – International Narcotic Broad Control), jak również ogólnopolskim (Ustawa o Przeciwdziałaniu Narkomanii z 29 lipca 2005 roku po licznych nowelizacjach, m.in. w 2018 roku i 2022 roku obejmuje swym zakresem również „nowe substancje psychoaktywne”, co podkreślono w Art. 3 pkt.2). Niemniej jednak Komitet Nauk Fizjologicznych i Farmakologicznych Polskiej Akademii Nauk postanowił wydać niniejszy komunikat w celu podkreślenia następujących istotnych kwestii:

- 1) Dane pochodzące z badań naukowych dotyczące długofalowych skutków używania substancji z grupy tzw. „nowych substancji psychoaktywnych” są w chwili obecnej skąpe, jednak z uwagi na ich często wyższą toksyczność i większy potencjał uzależniający w porównaniu do substancji narkotycznych opisanych w wykazach „żółtej listy” można oczekiwać daleko idących negatywnych skutków zdrowotnych

---

¹ Standardy postępowania wobec osób używających nowych substancji psychoaktywnych (NSP) Poradnik dla pracowników medycznych red. Marcin Wojnar, Warszawa 2018, <https://www.szpitalnowowiejski.pl/aktualnosci/NSP/1/Poradnik%20NSP%20Marcin%20Wojnar.pdf>

zarówno w wymiarze indywidualnym, jak również społecznym i ekonomicznym (koszty leczenia osób uzależnionych, utracone lata życia i aktywności zawodowej).

- 2). Preparaty z grupy tzw. nowych substancji psychoaktywnych, z uwagi na modyfikacje chemiczne mogą wykazywać działania niemieszczące się w klasycznych toksodromach, co może znacznie utrudniać skuteczną pomoc osobom w stanie ostrego zatrucia tymi substancjami w warunkach Izb Przyjęć oraz Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych. Zmodyfikowana budowa chemiczna wspomnianych substancji utrudnia również ich wykrywanie za pomocą metod dostępnych w laboratoriach Szpitali na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

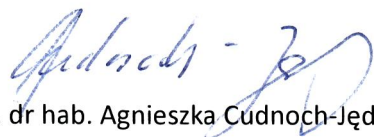
Komitet Nauk Fizjologicznych i Farmakologicznych oraz Komitet Terapii i Nauk o Leku Polskiej Akademii Nauk przedstawiają stanowisko w sprawie nowych substancji psychoaktywnych, które stanowią poważne wyzwanie dla zdrowia publicznego i społeczeństwa. Nasze stanowisko opiera się na analizie dostępnych badań naukowych oraz bieżącym zrozumieniu problemu substancji psychoaktywnych. Jako Komitet Naukowy oferujemy wsparcie merytoryczne i organizacyjne w następujących obszarach:

1. **Prewencji i edukacji:** Prewencja jest kluczowym elementem zwalczania problemu nowych substancji psychotropowych. Działania prewencyjne powinny skupiać się na edukacji, informowaniu społeczeństwa o ryzyku związanym z używaniem tych substancji oraz promowaniu zdrowego stylu życia. Wartościowe programy edukacyjne i kampanie społeczne powinny być tworzone i wspierane. Jako Komitet Naukowy wyrażamy swoje zainteresowanie i pomoc instytucjom edukacyjnym, szkoleniowym czy rządowym w opracowaniu i wdrożeniu programów edukacyjnych bądź szkoleniowych.
2. **Wzmacniania regulacji prawnych:** Należy dążyć do wzmocnienia regulacji prawnych w celu kontroli dostępności i produkcji dopalaczy. Istniejące przepisy prawne powinny być modyfikowane i dostosowywane do szybko zmieniającego się rynku dopalaczy, aby uwzględnić nowe substancje psychotropowe. Działania regulacyjne powinny opierać się na analizie naukowej, a nie tylko na reakcjach emocjonalnych lub politycznych. Krajowe i międzynarodowe agencje powinny współpracować w zakresie wymiany informacji, monitorowania rynku oraz opracowywania wspólnych strategii regulacyjnych. Jako Komitet Naukowy jesteśmy otwarci na podjęcie współpracy i pomoc merytoryczną z agencjami czy instytucjami krajowymi oraz międzynarodowymi, które zajmują się szeroko pojętymi działaniami związanymi z wprowadzaniem regulacji prawnych dotyczących NSP.
3. **Badań naukowych:** Konieczne jest prowadzenie badań naukowych w celu zrozumienia szkodliwych następstw stosowania dopalaczy oraz ich długotrwałych konsekwencji. Wyniki tych badań mogą dostarczyć podstawy do bardziej efektywnych strategii prewencyjnych. Członkowie Komitetu są wybitnymi badaczami w swoich obszarach zainteresowań badawczych i naukowych i posiadają wiedzę merytoryczną oraz zaplecze badawcze do prowadzenia badań w tym zakresie. Jesteśmy otwarci na współpracę z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami badawczymi i uczelniami, które prowadzą

badania w tym obszarze. Jako Komitet możemy pośredniczyć w kontaktach pomiędzy badaczami w celu opracowania wspólnego programu badawczego i aplikowaniu o granty krajowe i zagraniczne.

4. **Leczenia i wsparcia:** Osoby uzależnione od dopalaczy powinny mieć dostęp do odpowiedniej opieki zdrowotnej i wsparcia psychologicznego. Systemy opieki zdrowotnej powinny być przygotowane do diagnozowania, leczenia i rehabilitacji osób z problemami związanymi z tymi substancjami.

Stanowisko Komitetu Nauk Fizjologicznych i Farmakologicznych oraz Komitetu Terapii i Nauk o Leku PAN w sprawie nowych substancji psychoaktywnych jest skoncentrowane na ochronie zdrowia publicznego i redukcji negatywnych konsekwencji związanych z używaniem tych substancji.

Prof. dr hab. Agnieszka Cudnoch-Jędrzejewska
Przewodnicząca
Komitetu Nauk Fizjologicznych i Farmakologicznych PAN

prof. dr hab. Dagmara Mirowska-Guzel
Przewodnicząca
Komitetu Terapii i Nauk o Leku PAN